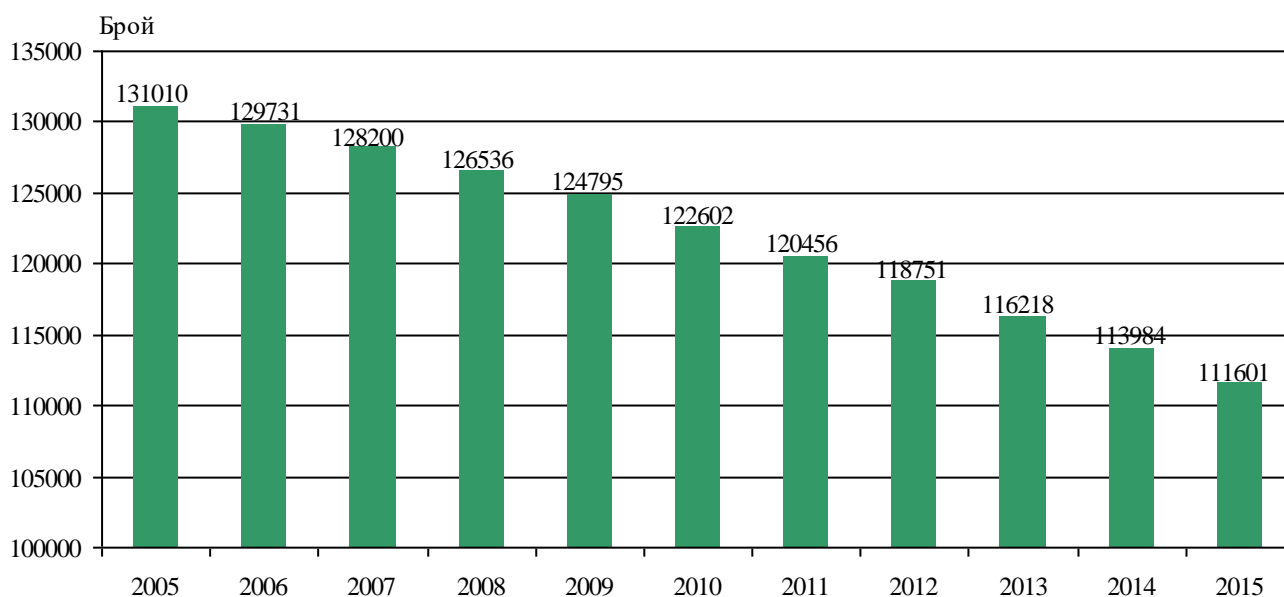

ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТ СМОЛЯН ПРЕЗ 2015 ГОДИНА

Демографската картина на област Смолян през 2015 г. показва, че населението намалява и застарява, намалява абсолютният брой на живородените, увеличава се броят на умрелите лица и коефициентът на обща смъртност, увеличава се броят на изселените и заселените. Увеличава се броят на сключените граждански бракове. Намалява броят на бракоразводите.

Към 31 декември 2015 г. населението на област Смолян е 111 601 души, което представлява 1.6% от населението на страната и нарежда областта на 27 място, като след нея е само област Видин. В сравнение с 2014 г. населението на областта е намаляло с 2 383 души, или с 2.1%.

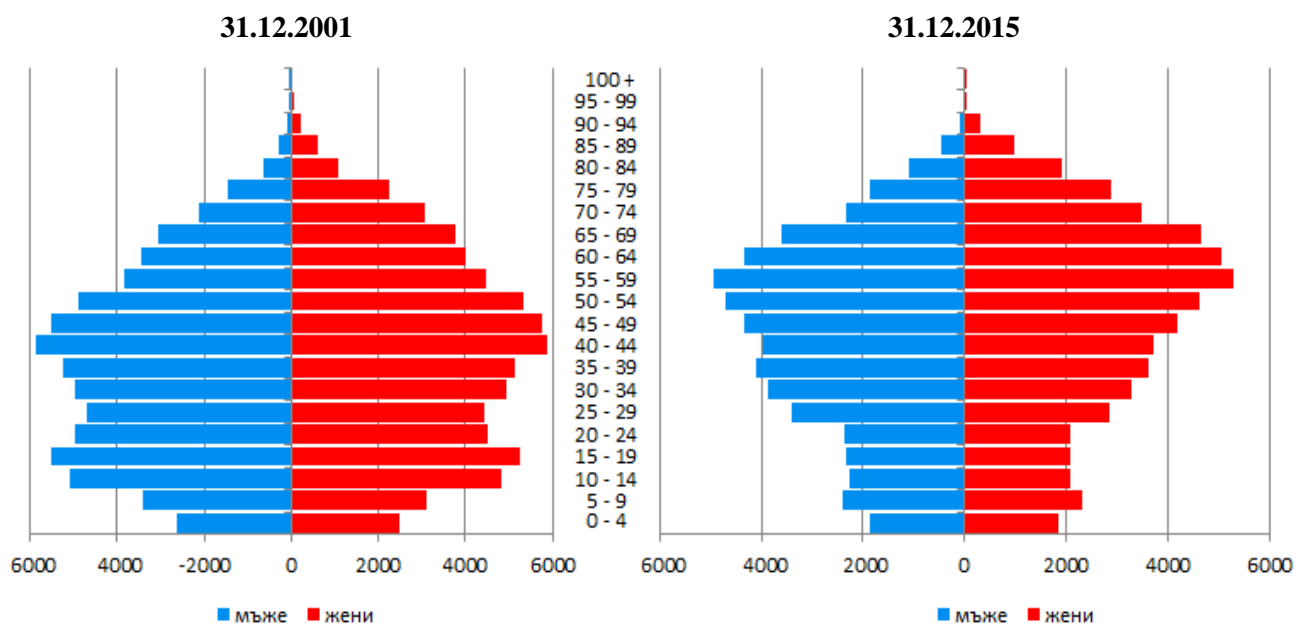
Фиг. 1. Население на област Смолян по години

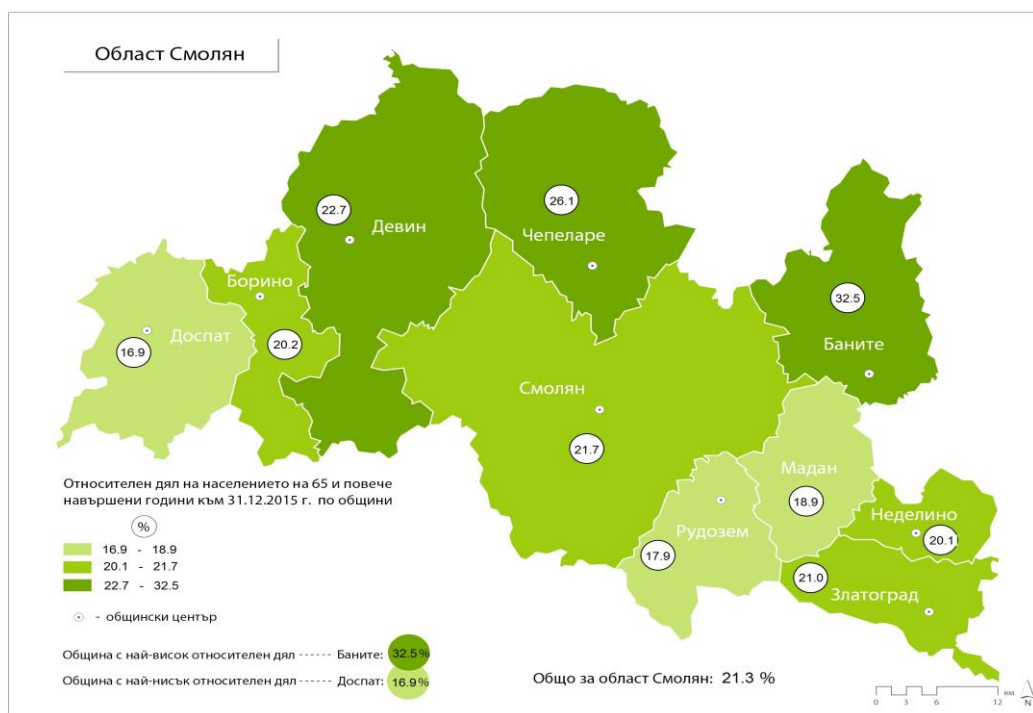
Мъжете са 54 290 (48.6%), а жените - 57 311 (51.4%), т.е. на 1 000 мъже се падат 1 056 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 54 години. С нарастване на възрастта се увеличава броят и относителният дял на жените от общото население на областта.

Фиг. 2. Възрастова пирамида на населението на област Смолян

Фиг. 3. Относителен дял на населението на 65 и повече навършени години в област Смолян към 31.12.2015 г. по общини

Продължава процесът на остаряване на населението. В края на 2015 г. лицата на 65 и повече навършени години са 23 805, или 21.3% от населението на областта. В сравнение с 2014 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.9 процентни пункта, а спрямо 2005 г. увеличението е с 6.0 процентни пункта.

Процесът на остаряване е по-силно изразен сред жените, отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25.0%, а на мъжете - 17.5%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в общините Баните (32.5%), Чепеларе (26.1%), Девин (22.7%) и Смолян (21.7%). Най-нисък е делът на възрастното население в общините Доспат - 16.9%, Рудозем - 17.9% и Мадан - 18.9%.

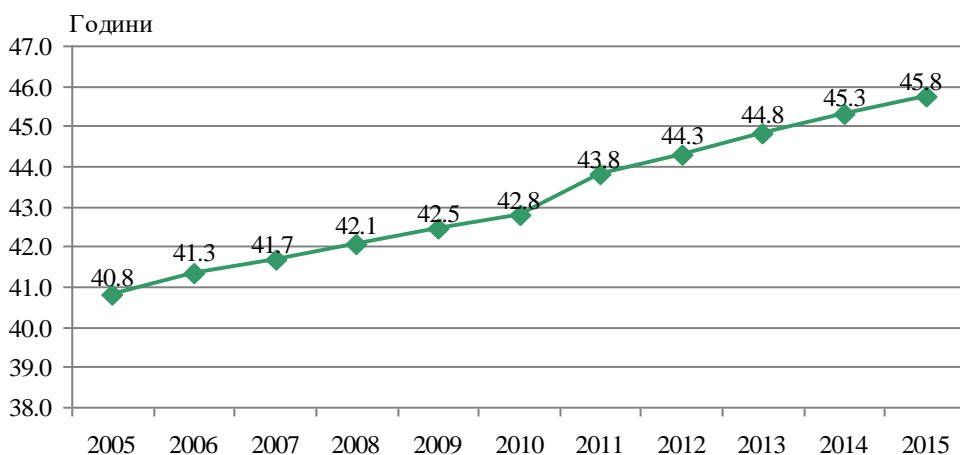
Към 31.12.2015 г. децата до 15 години са **12 749**, или **11.4%** от общия брой на населението. Спрямо 2014 г. този дял е намалял с 0.1 процентни пункта.

Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в общините Рудозем - 13.5%, Доспат - 12.3% и Мадан - 12.2% от населението на общината. Най-нисък е този дял в община Баните - 6.4%.

Към 31.12.2015 г. **общият коефициент на възрастова зависимост¹ е 48.7%**, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат приблизително две лица в активна възраст. За сравнение през 2005 и 2010 г. този коефициент е бил съответно 39.2 и 41.1%. Това съотношение е по-благоприятно в градовете - 44.4%, отколкото в селата - 54.5%. В две общини на областта този показател е над 50.0%, като най-неблагоприятно е съотношението в община Баните (63.5%), следвана от Чепеларе (56.8%), а най-благоприятно - в общините Доспат - 41.3%, Борино - 42.7% и Неделино - 44.9%. За страната този показател е 52.4%, а за София (столица) - 44.3 %.

Остаряването на населението води до повишаване на неговата **средна възраст**, която от 38.9 години през 2001 г. нараства на 40.8 години през 2005 г. и достига **45.8 години в края на 2015 година.**

Фиг. 4. Средна възраст на населението в област Смолян

¹ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

Процесът на остаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 43.8 години, а в селата - 48.2 години.

Тенденцията на остаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - **под, във и над трудоспособна възраст**. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват, както остаряването на населението, така и законодателните промени² при определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране. За 2015 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст се запазват както през 2014 г. - до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2015 г. е 68 748 души, или 61.6% от цялото население, като мъжете са 36 744, а жените - 32 004. Трудоспособното население е намаляло с 2 456 души, или с 3.4% спрямо предходната година.

Към края на 2015 г. в над трудоспособна възраст са 29 161 души, или 26.1%, а под трудоспособна възраст - 13 692 души, или 12.3% от населението на областта.

1. Население под, във и над трудоспособна възраст в област Смолян към 31.12.

(Проценти)

Година	Трудоспособна възраст		
	под трудоспособна	в трудоспособна	над трудоспособна
2003	15.7	63.5	20.8
2005	14.3	65.0	20.7
2010	12.8	64.9	22.3
2011	12.5	64.1	23.4
2012	12.3	64.0	23.7
2013	12.3	63.5	24.2
2014	12.3	62.5	25.2
2015	12.3	61.6	26.1

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез **коэффициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2015 г. това съотношение е 47. За сравнение, през 2005 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 134 млади хора.

Най-благоприятно е това съотношение в общините Доспат - 59 и Рудозем - 57. Най-нисък е този показател в общините Баните и Девин, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват съответно от 32 и 41 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

² Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 г.).

Териториално разпределение на населението

Към 31.12.2015 г. в градовете живеят 61 953, или 55.5%, а в селата - 49 648, или 44.5% от населението на областта. За страната процентите са съответно 73.1 и 26.9.

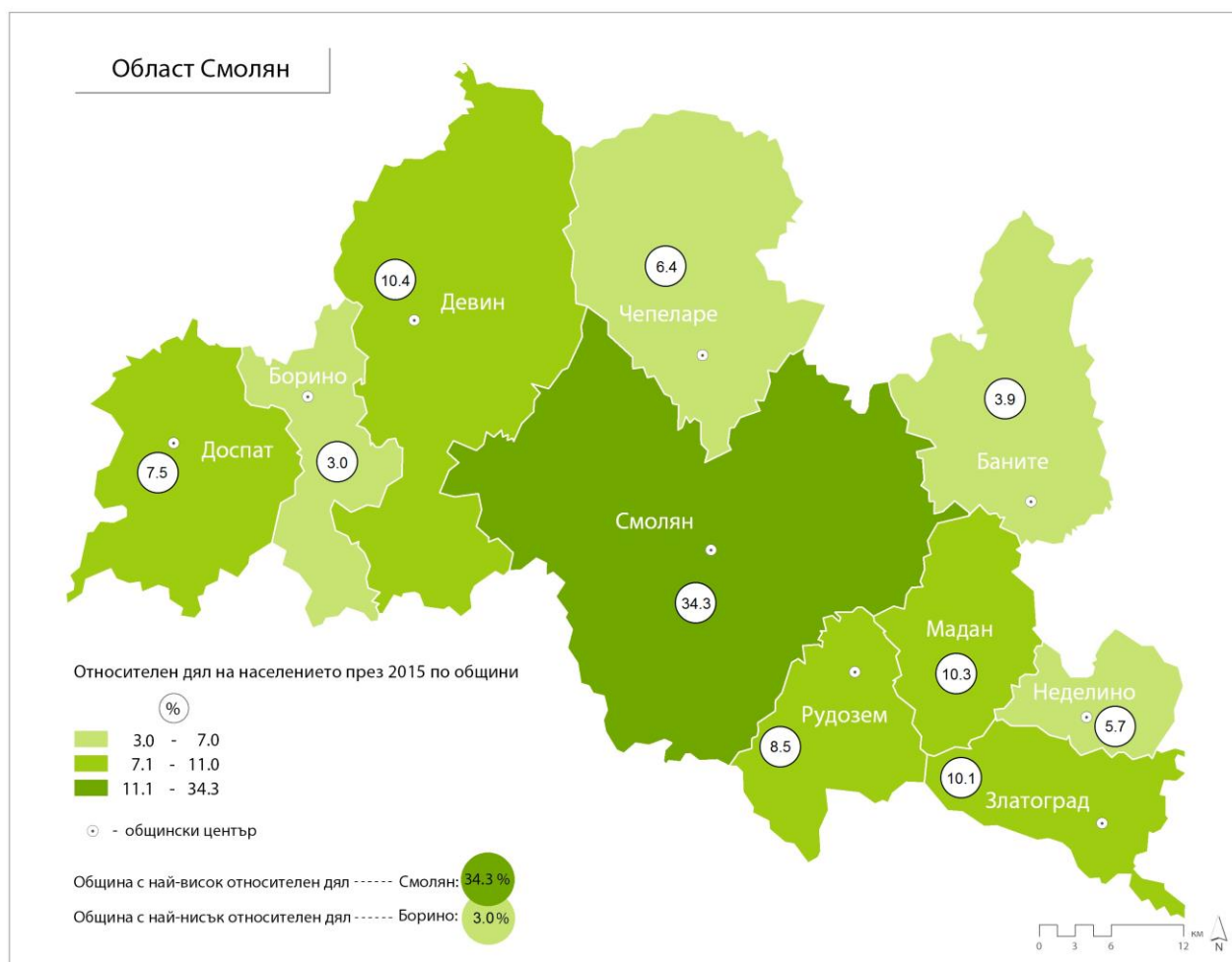
Към края на 2015 г. жителите на област Смолян живеят в 242 населените места, от които 8 са градове и 234 - села. Разпределението на населението по населени места е резултат от неговото естествено и механично движение.

Към края на годината населените места без население са 7. Най-голям брой населени места без население има в община Смолян.

В 86, или в 35.5% от населените места живеят под 50 души.

С население над 5 хил. души са пет града в областта и в тях живее 46.7% от населението.

Фиг. 5. Относителен дял на населението в област Смолян по общини към 31.12.2015 година

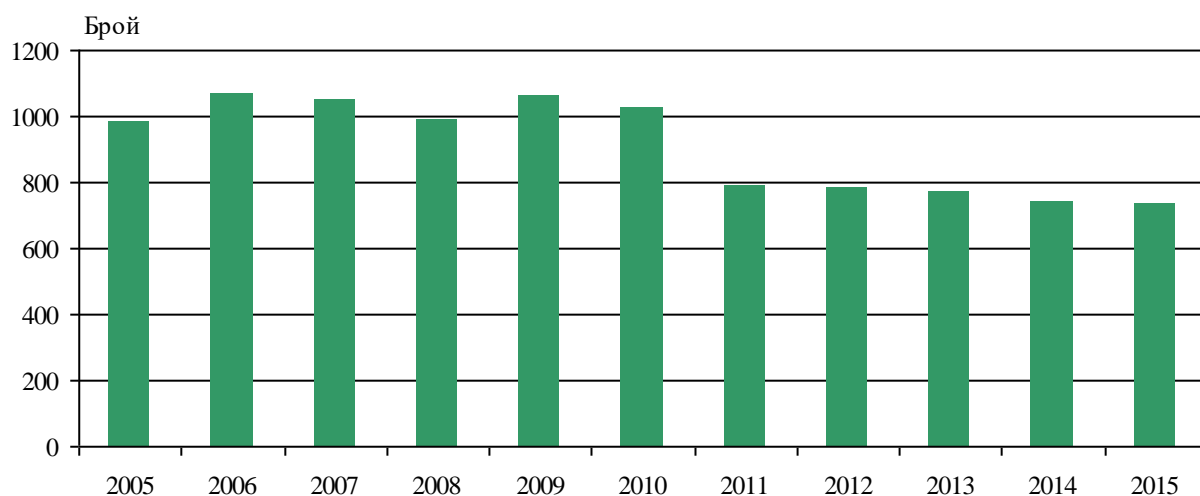

Раждаемост

През 2015 г. в Област Смолян са регистрирани 737 родени деца, като от тях **735 (99.7%) са живородени**. В сравнение с предходната година броят на живородените е намалял с 3 деца, или с 0.4%.

Фиг. 6. Живородени в Област Смолян през периода 2005 - 2015 година

Коефициентът на обща раждаемост³ през 2015 г. е 6.5‰, а през предходните 2014 и 2013 г. той е бил съответно 6.4 и 6.5‰.

Броят на живородените момчета (358) е с 19 по-малък от този на живородените момичета (377), или на 1 000 родени момчета се падат 1 053 момичета. За сравнение в предходната година на 1 000 родени момчета се падат 1 067 момичета.

В градовете и селата живородените са съответно 457 и 278 деца. Коефициентът на раждаемост в градовете е 7.3‰, а в селата - 5.5‰. През 2014 г. тези коефициенти са били съответно 7.3 и 5.4‰.

В териториален аспект най-висока е раждаемостта в общините Златоград - 7.7‰, Мадан - 7.4‰, Доспат и Неделино - 7.2‰ и Рудозем - 7.1‰. С най-ниска раждаемост през 2015 г. са общините Баните - 3.6‰, Девин - 4.7‰, и Чепеларе - 5.8‰.

Общо за страната коефициентът на раждаемост е 9.2 на хиляда. Област Смолян е с най-ниска раждаемост сред всички области - 6.5‰.

Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години), или размерът на родилния контингент и неговата плодовитост оказват съществено влияние върху равнището на раждаемостта и определят характера на възпроизводството на населението.

Броят на жените във фертилна възраст към 31.12.2015 г. е 21 789, като спрямо предходната година той намалява с 1 041, а спрямо 2013 г. - с 2 039 жени.

Съществено значение за намалението на раждаемостта оказват и измененията във възрастовата структура на родилния контингент. Трябва да се има предвид, че 85.6% от

³ Брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

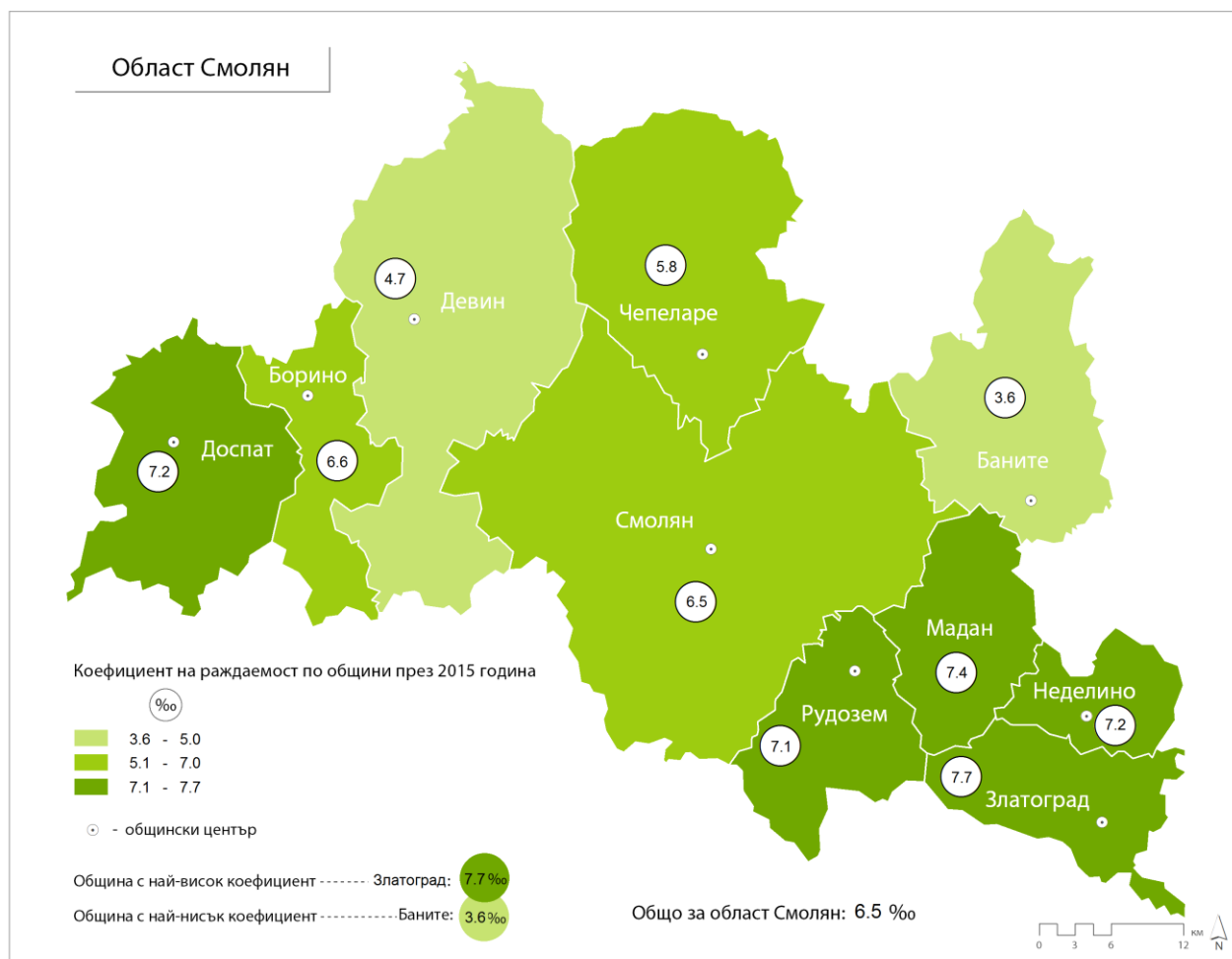

ражданията се осъществяват от жените на възраст от 20 до 34 години, които раждания през 2015 г. са 629 и са намалели спрямо 2014 г. с 0.9%.

Продължава да намалява броят на децата, родени от майки под 20 години - от 21 през 2014 г. на 17 деца през 2015 година. Увеличава се броят на децата, родени от жени на възраст над 35 години, от 82 през 2014 г. на 89 деца през 2015 година

Тоталният коефициент на плодовитост⁴ е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. **През 2015 г. средният брой живородени деца от една жена е 1.28.** За сравнение, през 2005 г. той е бил 1.14 деца, а през 2014 г. - 1.23 деца.

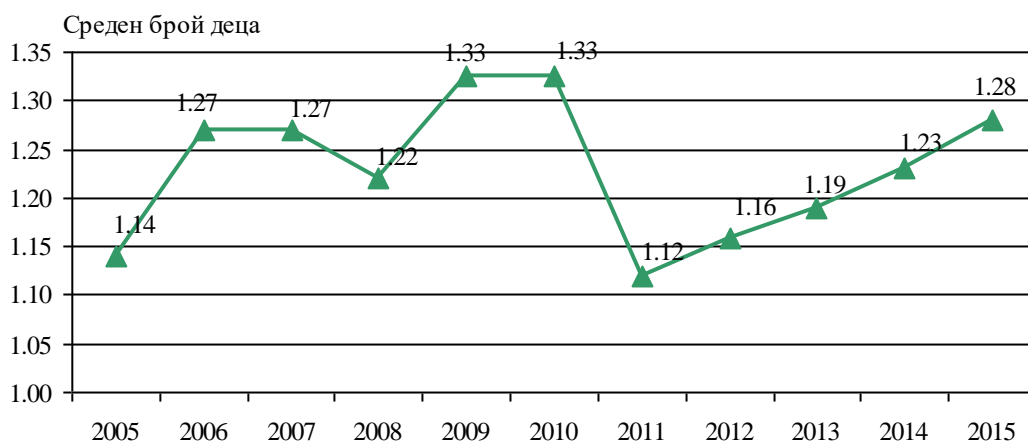
Фиг. 7. Коефициент на раждаемост в област Смолян по общини през 2015 година

⁴ Среден брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно повъзrastовата плодовитост през отчетната година.

Фиг. 8. Коефициенти на плодовитост в Област Смолян през периода 2005 - 2015 година

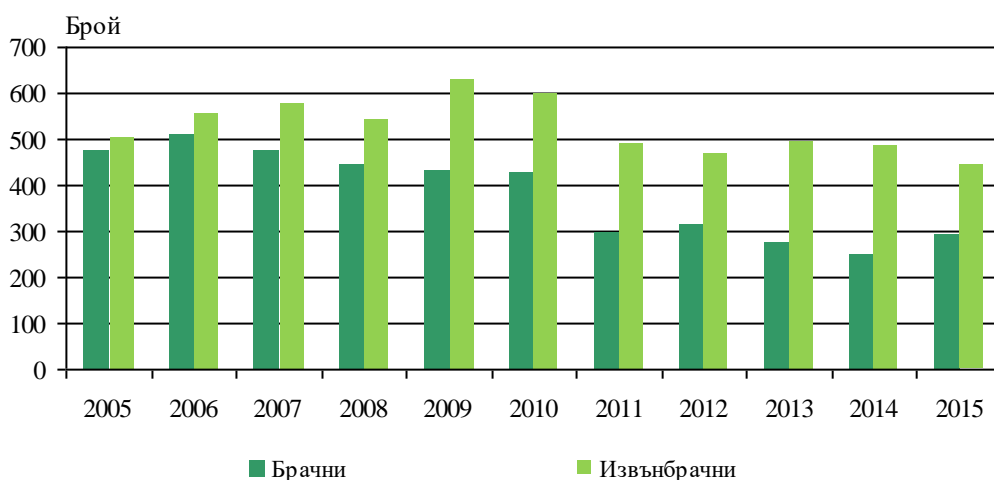
Тоталният коефициент на плодовитост общо за страната е 1.53 деца през 2015 година.

През 2015 г. средната възраст на майката при раждане на дете в областта е 28.9 години, а на първо дете - 27.2 години.

Регистрирани са 8 случая на многоплодни раждания, което е с 5 случая по-малко отколкото през 2014 година

През 2015 г. броят на живородените извънбрачни деца е 443, или 60.3% от всички живородени. Техният относителен дял намалява в сравнение с 2014 г. и 2013 година.

Фиг. 9. Живородени брачни и извънбрачни деца в Област Смолян през периода 2005 - 2015 година

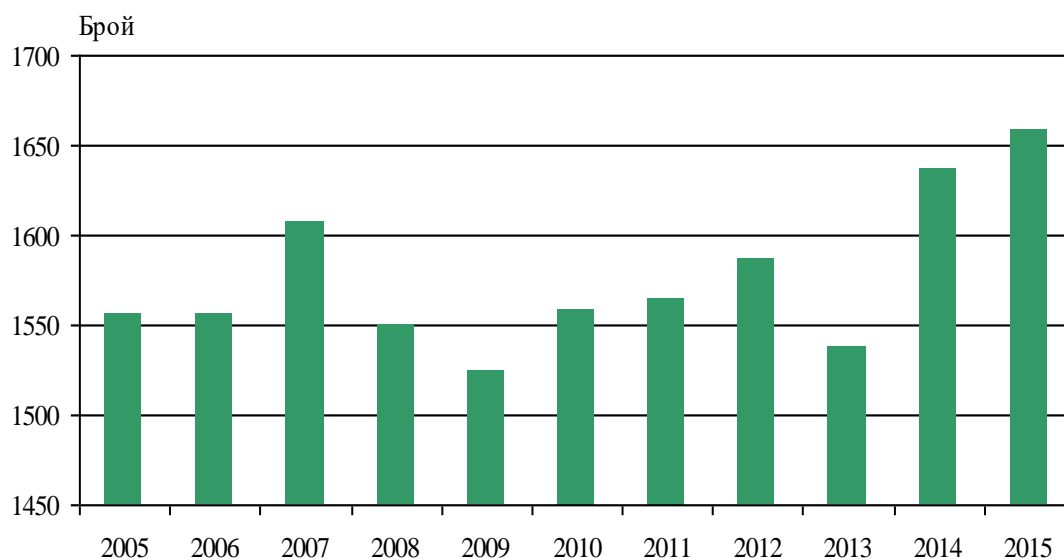
В териториален аспект най-висок е относителният дял на извънбрачни раждания в общините Мадан (75.3%), Баните (75.0%), и Чепеларе (71.4%) а най-нисък - в Доспат (13.1%) и Борино (22.7%).

Смъртност

През 2015 г. са умрели 1 658 души, а коефициентът на обща смъртност⁵ е 14.7‰. Спрямо предходната година броят на умрелите нараства с 21 случая, или с 1.3%.

Смъртността сред мъжете (15.4‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (14.0‰). През 2015 г. на 1 000 жени умират 1 039 мъже. Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата (18.4‰) отколкото в градовете (11.7‰).

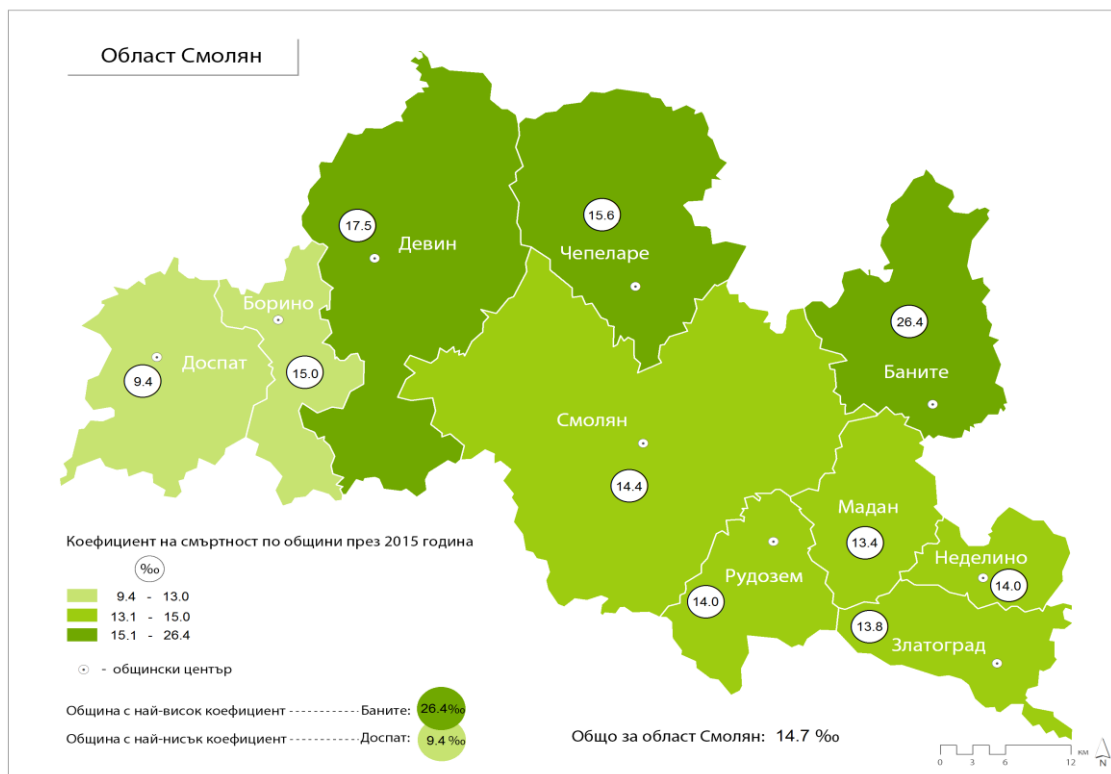
Фиг. 10. Умрели в Област Смолян през периода 2005 -2015 година

С най-висока смъртност в областта се отличават общините Баните (26.4‰), Девин (17.5‰), Чепеларе (15.6‰) и Борино (15.0‰). С най-ниска смъртност са общините Доспат - 9.4‰, Мадан - 13.4‰ и Златоград - 13.8‰.

⁵ Брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

Фиг. 11. Коэффициент на смъртност в област Смолян по общини през 2015 година

Показателят за преждевременната смъртност⁶ през 2015 г. (23.8%) намалява спрямо предходната 2014 г. (24.3%). В стойностите на показателя за преждевременна смъртност има съществени разлики при мъжете и жените. Умрелите жени на възраст до 64 навършени години са 15.5% от всички умрели жени, сред мъжете този относителен дял е два пъти по-голям - 31.8%.

През 2015 г. в областта са починали 4 деца на възраст до една година, а коефициентът на детска смъртност⁷ е 5.4‰. Коефициентът на детска смъртност в градовете е 6.6‰, а в селата 3.6‰. През 2014 г. коефициентът на детска смъртност е 2.7‰.

Бракове и разводи

През 2015 г. в област Смолян се увеличава броят на сключените бракове. Регистрираните юридически бракове са 262 и са с 5 повече от предходната година. От всички регистрирани бракове 53.4% (140) са сред населението в градовете, докато в селата са сключени 122 брака. Увеличението на броя на сключените бракове води и до увеличаване на коефициента на брачност⁸ по отношение на предходната година, който през 2005 г. е 3.1‰, през 2014 г. - 2.2‰, а през 2015 г. - 2.3‰.

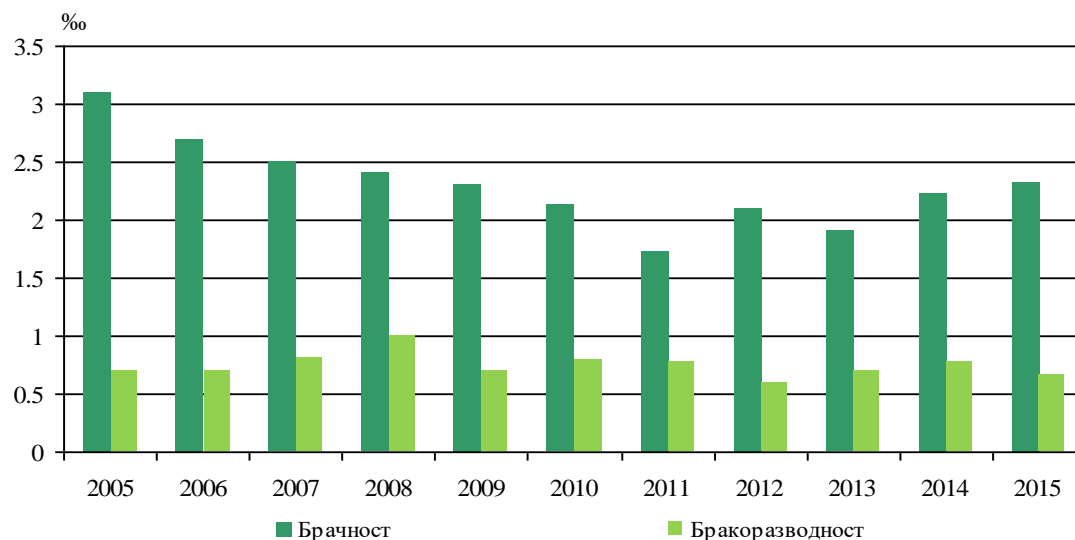
⁶ Относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умиралията.

⁷ Брой умрели деца на възраст до 1 година на 1 000 живородени деца.

⁸ Брой сключени бракове на 1 000 души от населението.

Фиг. 12. Коефициенти на брачност и бракоразводност в област Смолян през периода 2005 - 2015 година

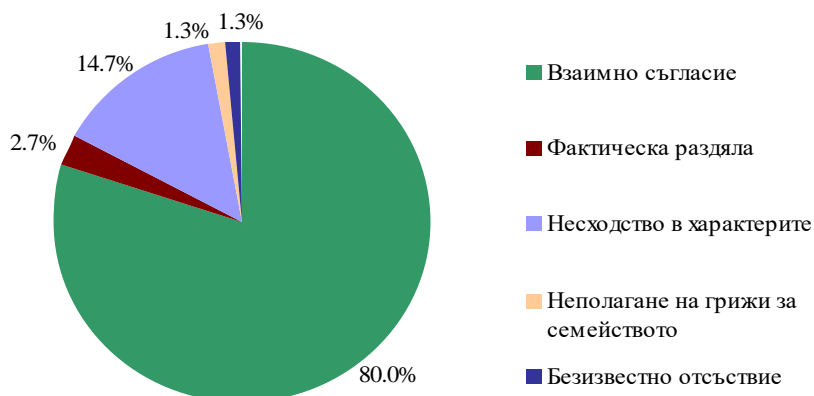

С най-много бракове на 1 000 души от населението е община Златоград (4.5‰), Борино (4.2‰), следват общините Доспат (2.8‰) и Рудозем - 2.4‰. Най-нисък е коефициентът на брачност в община Баните - 1.6‰, Смолян - 1.8‰ и Девин - 1.9‰.

Броят на разводите през 2015 г. е 75 и е с 14 по-малък от този през 2014 година. От всички прекратени бракове 73.3% се отнасят за населението в градовете.

Най-голям е дялът на браковете, прекратени по „взаимно съгласие“ (80.0%), следват причините „несходство в характерите“ (14.7%) и „фактическа раздяла“ (2.7%).

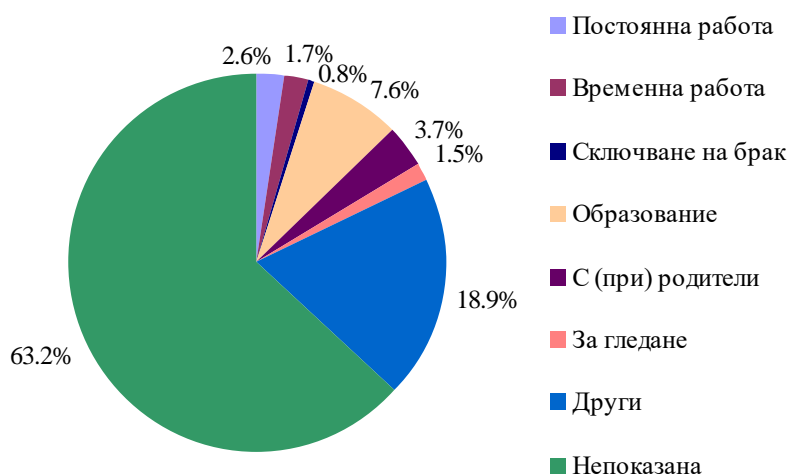
Фиг. 13. Разтрогнати бракове по причини в област Смолян през 2015 година

Миграция на населението

През 2015 г. изселените от област Смолян са 2 727, от които 1 026 в чужбина и 1 701 в рамките на страната, като от тях 507 сменят местоживеенето си в рамките на областта. По-голям е броят на изселените жени (1 458) в сравнение с този на мъжете (1 269).

Фиг. 14. Изселени по причини от област Смолян през 2015 година

С цел образование са изселени 206 души (7.6%) от общия брой на изселените, за да отидат при родителите си - 102 (3.7%), за постоянна работа - 71 (2.6%), за временна работа - 47 (1.7%). Тук трябва да се има предвид, че дялът на непоказаното за област Смолян за този показател е 63.2%.

По отношение на възрастовата структура с най-голям относителен дял сред преселващите се са лицата във възрастовата група 20 - 39 години (40.5%), следвани от лицата под 20 години (24.1%). Значително по-малък е дялът (21.8%) на 40 - 59-годишните и на тези на 60 и повече навършени години - 13.6%.

Заселените в областта са 1 267 (1 102 през 2014г.), като и тук жените са повече - 667, а мъжете - 600.

Сред дошлите да живеят в областта 41.8% са във възрастовата група 20 - 39 години, а 20.4% са на възраст 40 - 59 години. Най-младите (под 20 години) съставляват 20.3%, а най-възрастните - на 60 и повече години - 17.5%.

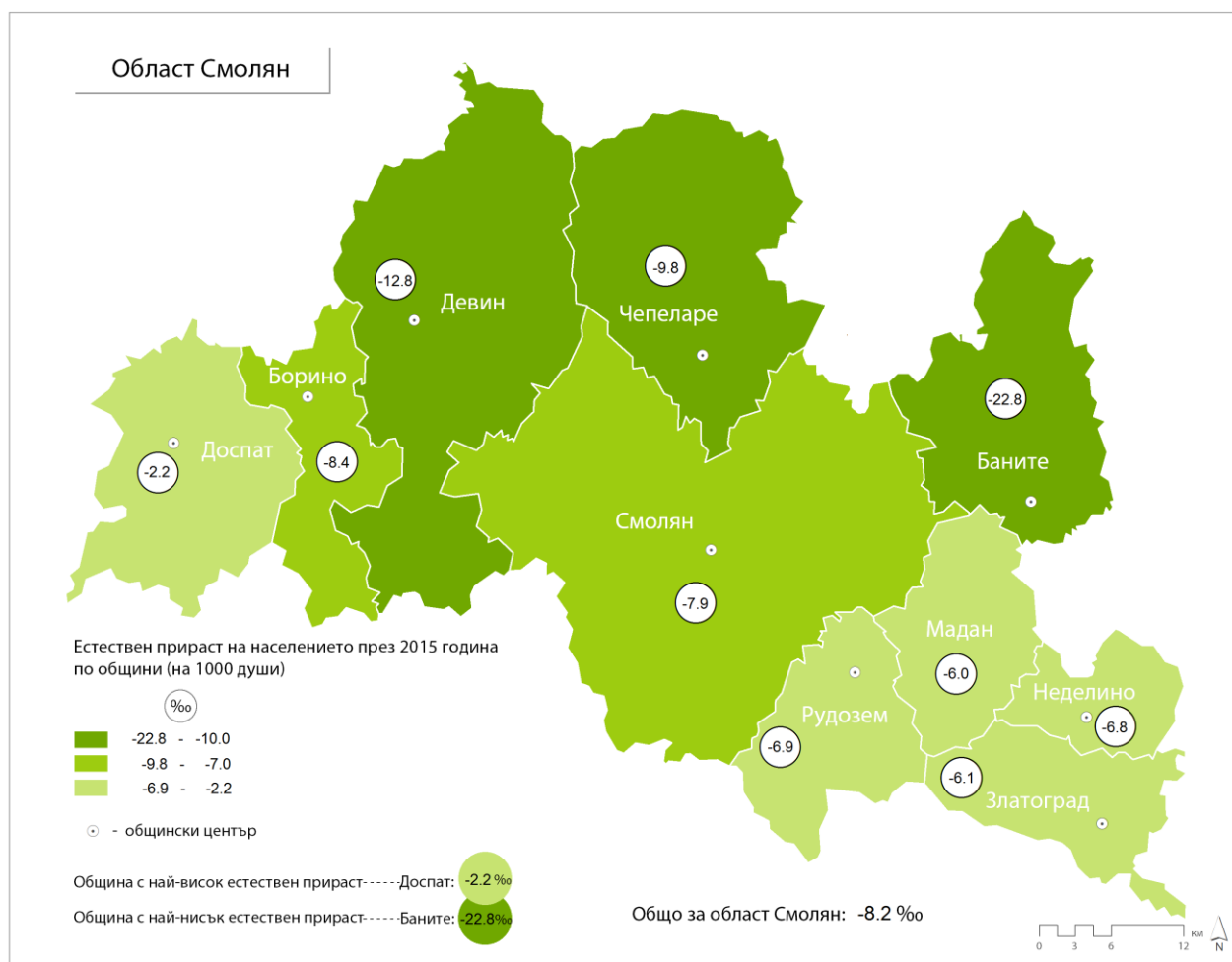

Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на област Смолян се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. През 2015 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на областта е намаляло с 923 души, или с 24 души повече в сравнение с 2014 година.

Фиг. 15. Естествен прираст на населението в област Смолян през 2015 г. по общини (На 1 000 души)

Намалението на населението, измерено чрез коефициента на естествения прираст, е минус 8.2%. Коефициентът на естествен прираст в градовете е минус 4.4%, а в селата - минус 12.9%, или намалението на населението в областта в резултат на естествения прираст се дължи предимно на негативните демографски тенденции в селата.

През 2015 г. всички общини в област Смолян имат отрицателен естествен прираст.

С най-малки по абсолютна стойност коефициенти на отрицателен естествен прираст са общините Доспат (-2.2‰), Мадан (-6.0‰) и Златоград (-6.1‰). С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст са общините Баните, Девин и Чепеларе, в които той достига съответно минус 22.8, минус 12.8 и минус 9.8‰.

Коефициентът на естествения прираст общо за страната през 2015 г. е минус 6.2‰.

Всички области в страната са с отрицателен естествен прираст, като с най-ниска абсолютна стойност е този показател в областите София (столица) (-1.7‰), Сливен (-2.7‰) и Варна (-3.4‰). С най-високи абсолютни стойности са областите Видин (-16.7‰), Монтана (-13.2‰) и Габрово (-12.5‰).

Съществено влияние върху броя и структурите на населението оказва и механичният прираст (нетното салдо от миграцията), който също е отрицателен - минус 1 460 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от областта.

Намалението на населението в резултат на миграцията (вътрешна и външна), измерено чрез коефициента на нетната миграция, е -12.9‰.

През 2015 г. всички общини на област Смолян имат отрицателен механичен прираст, като с най-голямо намаление на населението в резултат на миграция са общините Доспат (-21.6‰) и Неделино (-21.5‰), а с най-малко - Рудозем (-5.6‰) и Чепеларе (-8.4‰).

Методологични бележки

Броят и структурите на населението към края на всяка година се изчисляват на базата на данните от предходната година и данните за естественото и механичното движение на населението през текущата година.

Източник на данните за броя и структурите на населението е Информационна система „Демография“ в Националния статистически институт. Източник на данните за естественото и механичното движение на населението (раждания, умирация, бракове, разводи, вътрешна миграция) е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението. Те се регистрират чрез документите образци ЕСГРАОН - ТДС: съобщение за раждане, съобщение за сключен граждански брак, съобщение за прекратен граждански брак, съобщение за смърт и адресна карта за промяна на настоящ адрес.

Източник на данните за външната миграция са Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението, образец ЕСГРАОН - ТДС: адресна карта за промяна на настоящ адрес; Националната агенция за приходите; Националният осигурителен институт; Министерството на вътрешните работи; Оценки на емиграционните потоци.

Данните за броя на населението и за настъпилите демографски събития в териториален разрез са представени според административно-териториалното устройство на страната към 31.12. на съответната година (населени места, общини, области) и статистически райони по настоящ адрес. Това е адресът, който отговаря на документално заявеното местоживееене на лицето.

Възрастта на населението в края на годината е изчислена към 31.12. в навършени години. Възрастта на лицата при настъпване на демографско събитие се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане и датата на съответното събитие, т.е. възрастта, която лицата са достигнали при настъпване на събитието.

При изчисляване на демографските показатели се използва съвкупността на средногодишното население. Средногодишният брой на населението е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година.